

Brigit Strawbridge Howard

Bir doğaya d6nüş yolculuđu...

Arılarla Dans

BEYAZ BAYKUŞ: 47
ARAŞTIRMA: 7

BRIGIT STRAWBRIDGE HOWARD / ARILARLA DANS

DANCING WITH BEES: A Journey Back to Nature

© Bu kitabın Türkçe yayın hakları
Anatolialit Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

DANCING WITH BEES: A Journey Back to Nature
by Brigit Strawbridge Howard

Copyright (c) 2019 by Brigit Strawbridge Howard
Turkish edition published by arrangement with Chelsea Green Publishing Co,
White River Junction, VT, USA www.chelseagreen.com

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Özlem Küskü
Yayın Koordinatörü: Kaan Cumalıoğlu
Editör: Devrim Yalkut
Çevirmen: Ekin Can Göksoy
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: Işıl Ilgıt Şimşek
Sayfa Düzeni: Işıl Ilgıt Şimşek
Sosyal Medya-Grafik: Işıl Ilgıt Şimşek

Beyaz Baykuş: Mart 2021
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN: 978-625-441-211-0

© Beyaz Baykuş
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42 - Faks: (0) 212 252 22 43
www.beyazbaykus.com
facebook.com/ beyazbaykusyayinlari
twitter.com/ beyazbaykusy
instagram.com/ beyazbaykusyayinlari

Deniz Matbaa Mücellit - Çetin Koçak
Maltepe Mahallesi Hastane Yolu Sok No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul
Sertifika No. 48625

Beyaz Baykuş Yayınları, Destek Yayınları'nın tescilli markasıdır.

Brigit Strawbridge Howard

Bir doğaya d6nüş yolculuđu...

Arılarla Dans

Çevirmen: Ekin Can Göksoy

İÇİNDEKİLER

YAZAR HAKKINDA	9
FARK EDİŞLER	11
GİRİŞ.....	20
BAL TUZAĞI.....	20
KANATTAKİ BAHAR.....	40
KENDİNE AİT BİR YUVA	60
İSİM DEDİĞİN NEDİR Kİ?.....	79
ÇOCUKLAR ŞEHRE DÖNDÜ	97
YARAMAZ ARILAR.....	108
BAŞ AŞAĞI KUŞ	118
DERE BOYUNDAKİ KABİN	130
GUGUK, GUGUK.....	144
İĞNELER VE OĞULLAR	155
ARI OLMAK YA DA ARI OLMAMAK.....	168
BÜYÜK SARI YABANARISININ PEŞİNDE KISIM 1	176
BÜYÜK SARI YABANARISININ PEŞİNDE KISIM 2	190
BOVEY HEATHFIELD'DA	209
AĞAÇLARA ÖVGÜ	221

SEDGEHILL, BİR DOĞA TARİHİ.....	237
PAMUK DOKUYUCULAR.....	250
ÇAY VAKTİ.....	264
YAPRAK DÖKMEYEN.....	279
KARDELENLER ARASINDA	295
SONUÇ	306
DERİN DÜŞÜNCELER.....	306
TEŞEKKÜRLER.....	325

*Bu kitabı görse benimle
çok gurur duyacağını bildiğim annem
Isabel için...*

YAZAR HAKKINDA

Brigit Strawbridge Howard bir arı savunucusu, yaban hayat bahçıvanı ve bir doğacıdır. Yerel yabani arılar ve diğer tozlayıcı böceklerin önemi hakkında farkındalık yaratmak için yazılar yazar, konuşmalar yapar ve kampanyalar düzenler. Brigit Kuzey Dorset'te eşi Rob ile yaşamaktadır.

ÖNSÖZ

FARK EDİŞLER

Fransız Devrimi hakkında bildiklerimin etrafımızdaki ağaçlar hakkında bildiklerimden çok daha fazla olduğunu fark ettiğim gün sarsılmıştım. Bu düşünce ile afallamış, kelimenin tam anlamıyla donup kalmıştım.

O sıralar kırklı yaşlarımın başındaydım ve o sarsılmış halim ile maalesef dünya sandığım baloncuğun dışındaki hayata dair hiçbir şey bilmediğimi düşündüğümü hatırlıyorum. Sütün inekten geldiğini ya da meşe ağacının meşe palamudundan yetiştiğini bilmeyen şehirli çocuklardan biri gibi hissetmiştim kendimi. Aslına bakarsanız *o kadar da* kötü değildi durumum, ama yine de işe giderken gördüğüm ağaçlardan anca beş altı tanesinin adını kendimden emin bir şekilde söyleyebiliyor oluşum beni endişeye sevk etmişti. Peki ya diğer ağaçlar? Hangisi hangisiydi? Alfabetik sırayla “alıçtan zeytine” bildiğim tüm ağaç isimlerini hatırlamaya ve yapraklarının, kabuklarının, sürgünlerinin şekillerini hayal etmeye çalışmıştım telaş içinde. Çarpıcı bir çalışma olmuştu bu.

Beni asıl sarsan şey ağaçların isimlerini sayamamak değildi, çünkü bir şeyi sevip hakkını teslim etmek için ona verilen adı bilmenize gerek yoktu. Beni sarsan şey, ağaçları *fark etmeyi* bı-

rakmış olmamdı. Dahası, fark etmeyi bıraktığım tek şey ağaçlar değildi. Haftada üç kez işe yürüyerek gidiyordum ve bu yolda, West Malvern'dan Great Malvern'a Malvern Tepeleri'ni aşıyordum. Yollarım yabancı çiçeklerle bezeliydi; topak topak çimenlerle ve kısa çalılarla dolu geniş düzlüklerden, kadim granit taşlarının arasından fışkıran nadir yeşilliklerin olduğu alanlardan, ağaçların hemen bittiği noktada başlayan ve devamlı değişen gökyüzünün sunduğu o tavanın altından geçiyordum. Fakat zihnimdeki kargaşa ve işe zamanında varmak ile o kadar meşguldüm ki etrafımı saran bu harika doğal ortam mozaığının sunduğu bereketli ve eşsiz yabancı yaşamdan bihaberdim.

Doğa ile bağlantım öylesine kopmuştu ki mevsimlerin değiştiğini ağaçların üzerinde kaç tane yaprak olduğuna değil hava sıcaklığına göre giydiğim kıyafetlerin kaç kat olduğuna bakarak anlıyordum. En son ne zaman yaprakların ne renk olduğuna, güneşin göğün hangi kısmından battığına, çalı çitlerde hangi yabancı çiçeklerin bittiğine baktığımı hatırlamıyordum bile.

Bir sabah birden gözlerini Moominvalley'de açivermeyi tüm kalbiyle isteyen o küçük kıza ne olmuştu? Snufkin baharda piposunu tüttürürken köprünün köşesinde oturup ayaklarını nehre sarkıtmayı, Hemulen ile gerçek bir büyüteç yardımı ile hiç görmediği heyecan verici yabancı çiçekleri incelemeyi düşleyen kızcağız neredeydi? Laura, Jack ve Black Susan ile Wisconsin'deki "Koca Ormandaki Küçük Evlerinde" yaşamayı, penceyelerinin hemen dışında gece boyunca rüzgârlar eser kurtlar ulurken tekerlekli karyolalarında sarınıp sarmalanarak güvende uyumanın hayallerini kuran kız çocuğuna ne olmuştu? Peki on yaşındayken genç doğabilimci Gerald Durrell'in yerine *yalnızca bir günlüğüne* geçebilmek için değil tüm çikolata şeker stokunu sağ kolunu bile verebilecek o çocuğa? Bu küçük kız hâlâ yaşıyor muydu? Eğer yaşıyorsa, onu bulmam gerekiyordu.

Geriye doğru baktım, ipuçlarını taradım. Acaba eskiden ben olan o küçük kızın sessiz sedasız çekip gitmesine yol açan bir an ya da bir olay var mı diye aradım. Son otuz yıldır kaybettiğim, dünyaya ait bu perspektifi yeniden keşfetmişim ve kaybetmeye de hiç niyetim yoktu. Bu uyanışı, bu kıymetli hazineyi, bu kırılgan şeyi beslemeye, büyütüp yeniden bilinçli hale getirmeye ve yıllar önce zihnimin derinliklerine çekilip orada kış uykusuna yatmasına sebep olan her ne ise ondan korumaya yemin etmişim.

Ben fitratım gereği bir düşünür ve problem çözücü olmuştum. Kendimi bu doğaya dönüş yolculuğuma daha da hazırlamak için genel anlamıyla bağlantılar ve ilişkilerin değişim, dönüşüm ve miadını doldurmaya teşne oluşunu inceleyerek bu yolculuğa başlayabileceğimi düşündüm. Bağların kopmasına dair en ilginç şey bunun gerçekleştiğinin farkına varmayabileceğinizdir. Hayat boyu bir şeyden ya da birinden kopmak için bilinçli ama önemsiz kararlar vermek zorunda kaldığımız sayısız an mevcuttur. Örneğin, radyoyu kapattığımızda ya da bir telefon konuşmasını sonlandırdığımızda... Ancak bu basit, gündelik kararlar uzun vadeli yahut yaşamımızı değiştirecek sonuçlara sahip değildir. İstifa vermek ya da uzun süreli ilişkinizi bitirmek gibi diğer bilinçli kararlar ise yaşamınızı değiştirecek kopuşlara yol açar. Ancak doğaları gereği bu kararlar neredeyse her zaman nasıl sonuçlanacaklarına dair uzun uzun düşünülmüş kararlar olur. Bunlardan hiçbirisi benim doğadan kopuşumu açıklamakta yeterli değildi.

İlişkilerimiz başka şekillerde de değişir. Mevcut bağların verdiğimiz bilinçli kararlarla dönüştüğü yahut zayıfladığı ama tamamiyle kopmadığı anlar da vardır. Örneğin, genç bir bireyin ailesinden uzaklaşmayı seçip başka bir yere taşınması gibi. Böyle bir kararın sebebi kuşkusuz dikkatle değerlendirilecektir ancak ikincil etkileri beklenmiyor olabilir. Ebeveynler ve yetişkin

çocukları telefon ya da e-posta vasıtası ile yahut ara sıra yapılan ziyaretlerle bağlantıda kalabilirler ancak birbirlerinin hayatlarında olan bitenler hakkındaki bilgileri ve anlayışları kaçınılmaz olarak azalacaktır. Ebeveynler ve çocukların birbirlerine karşı hissettikleri sevgi ya da empati azalmaz ancak çocukların yaşamları yuvadan uçmalarının ardından kendilerine ait yeni ve heyecan verici rotaları takip ederken ebeveynlerinin etkileri ya ciddi oranda azalır ya da etki sahibi olmayı tamamen bırakır. Bu tür neticeler nadiren dikkate alınır çünkü bunun zaten böyle olacağını biliriz. Çocuklar evi terk eder; bugünün dünyasında bir kuraldır bu. Peki benim doğadan kopuşum da böyle bir kural mıydı?

Kırklı yaşlarımın başında aniden ve keskin bir biçimde fark ettiğim doğadan kopuşun benim bilinçli bir tercihim yahut bile isteye verdiğim bir karardan ortaya çıkmadığına emindim, bu yüzden de yıllar hatta on yıllar boyunca bana fark ettirmeden gelmiş olmalıydı. Sanki bir sabah uyanıvermiştim de hayatımı paylaştığım insanı tanımadığımı, ne olduysa bir şekilde farklı yollara gitmiş olduğumuzu ve sonuç olarak da artık âşık olmadığımızı fark etmiştim. Bu yakıştırma bile biraz eksik kalıyor çünkü bu benzetmede iki bilinçli insan var, bir bilinçli insan ve doğanın ta kendisi yok. Yine de görünüşte devasa ve akıl sır ermez olan bir şeyi kavramaya çalışmak için iyi bir başlangıç noktası. En azından benim için öyle olmuştu.

Bu fark edişler arıların farkına varmaya başlamamla aynı zamanlara denk gelmişti. O zamanlar doğaya dönüş yolculuğumda ne denli büyük bir rol oynayacaklarının, bana nasıl yardımcı olup kılavuzluk edeceklerinin ve onların etrafındayken nice çok şey öğreneceğimin henüz farkında değildim. Ama çok yakında öğrenecektim. Yeniden âşık olmak üzereydim.

Arılar. Nereden başlamalı ki? Tüm tarım ürünlerimizin tolaşmasını sağlayan canlılar olarak arılara ne kadar da bağımlı

olduğumuzu düşünürsek, onlar hakkında ne kadar az şey bildiğimizi kelimelere sığdıramam. İnsanlara “arı” kelimesini söylediğinizde akıllarına ilk gelen şey muhtemelen kovanlar, arıcılar ve balın görüntüleri olacaktır. Ancak, aynı insanlara bir kâğıt kalem verip de bir arı çizmelerini isterseniz elips bir şekli sarı, beyaz ve siyah çizgilerle dolduracaklar, elipse bir kafa, altı bacak, iki anten ve birkaç kanat konduracaklardır –bu balarısından ziyade yabanarısına benzer.

Gerçekteyse, dünya en az yirmi bin farklı arı cinsine ev sahipliği yapar. Bu çok ciddi bir rakamdır, öyle ki çoğu insan ilk duyduğunda şaşırır (en azından ben şaşırmıştım). Hele ki önceden balarısı ve yabanarısı dışında bir arı olduğunu bilmiyorsanız... Daha da ilginç tüm bu farklı cins arının yalnızca 9’u balarısı ve 250’si yabanarısıdır. Yaklaşık 500 kadar da iğnesiz arı denen arı cinsi mevcuttur. Geri kalanı ise “yalnız” arılardır ve bu arıların arasından çok fazla yeni dost edindim. (“Geri kalanı” derken birazcık kolaya kaçıyorum bundan daha sonra ayrıntılı bahsedeceğim!)

Birçoğumuz arıların tozlaşmanın en önemli aktörleri olduğunun farkında olsak da tozlaşma gibi olağanüstü bir şeyi böylesine küçük varlıkların başarıyor olmasının hakkını yeterince vermiyor, bu armağanın –yahut şimdilerde ekonomistlerin üzücü bir biçimde söylediği gibi, “hizmetin”– kıymetini bilmiyoruz. “Armağan” kelimesini özellikle ve bir armağanın bir alıcıya bile isteye verilen bir şey olduğunun farkında olarak kullanıyorum. Arılar ve tozlaşmaya katkı sunan diğer canlılar polen ve nektar toplama işlerini yaparlarken, asıl amaçları elbette türlerinin gelecek nesillerini beslemek, ihtiyaçlarını karşılamak için yuvalarına götürebilecekleri her şeyi almaktır. Arılar ziyaret ettikleri bitkileri tozlaştırma niyetinde olmadıkları gibi bize “armağan” verme niyetinde de değillerdir elbet, ancak

benim nazarımda sonuç doğanın insanlığa sunduğu mucizevi armağanlardan biridir. Bu öyle bir armağandır ki, o olmadan yaşamımızı sürdürmemiz mümkün değildir.

Arılar çiçekli bitkileri tozlaştırır, bu kadarını biliyoruz. Ama bunu nasıl yaparlar? Nasıl olur da kozasından yahut kuluçkasından yeni kalkmış bir arı hangi çiçeğin kendisi için en iyi polen ve nektar kaynağına sahip olduğunu bilebilir? Hangi çiçeklerin çoktan “ziyaret edildiğini” ve hangilerinin halen daha sunacağı hediyeler olduğunu söyleyebilir? Aynı bitkiyi kolayca yeniden bulabilir mi? Karmaşık bir yapıya sahip çiçeğe nasıl erişebilir? Peki bunu başardığında, polen ve nektarı nasıl emer ve yuvasına taşır? Bitkinin tozlaşmanın gerçekleşmesini sağlamak için stratejileri var mıdır? Eğer çiçekler açtığında etrafta tozlaşmaya katkı sunacak hiçbir canlı yoksa ne olur? Ve sosyal arılar birbiriyle nasıl iletişim kurarlar? Pek çok “nasıl” sorusu – ve bunlar yalnızca arıların çiçekli bitkilerle ilişkileri üzerine sorular.

Cevaplarını aradığım ve aramaya da devam ettiğim pek çok başka arı sorusu daha var. Kitaplar ve online kaynaklardan bulabildiğim her şeyi yalayıp yuttum ama azıcık yardım almadan yapabilecekleriniz sınırlı.

Neyse ki, bu alanda yıllar boyu çalışarak biriktirdikleri kıymetli bilgiyi paylaşmayı tercih eden uzmanlar var. Bu bilim insanlarının pek çoğu benim gibi sıradan insanlar için bilimi kolay ve anlaşılabilir hale getirmeye de çalışıyor. Teşekkür bölümünde adlarını andığım bu insanlara onlardan doğrudan öğrendiklerim için öylesine müteşekkirim ki. Onların yardımı olmasaydı, şüphesiz ki karşılaştığım ilk engelde tıkanıp kalırdım.

Bazı arı sorularıma –elbette ki hepsine değil– cevap bulmanın yanı sıra, bu yolculuğum sırasında çok daha fazla bilgiyi keşfetme imkânı da buldum. Bu araştırma beni lepidopteroloji (güve ve kelebek bilimi), botanik ve tozlaşma ekolojisi gibi pek